

GULD I MUND

Siden skolestarten i august måned 2005 er alle indskolingsklasserne på Skovvangskolen i Århus, begyndt skoledagen med en fælles sang.

Morgensangen er et led i et udviklingsarbejde på Århus Dag- og Aftenseminarium, som adjunkt Birgit Nielsen har taget initiativ til. Hun begrundet projektet således:

"Jeg har lagt mærke til, at mange af de studerende, jeg har undervist i sang på seminariet over en årrække, dels har fået et dårligere forhold til det at synge og dels har et manglende kendskab til de danske sange. Hvis det er en tendens, der fortsætter, ser det rigtigt skidt ud for de elever, vores studerende skal undervise, når de er færdiguddannede. Hvordan skal det gå med sangen og den danske sangskat, for ikke at tale om det sungen kan gøre ved os, hvis lærerne hverken kan synge eller kender sange fra vores historie? Hvis denne tendens skal vendes, er det vigtigt at starte i folkeskolen.

Derfor tog jeg kontakt med Skovvangskolen og præsenterede dem for projektet, hvor jeg i en periode på 10 uger skulle få morgensangen i gang på skolen. Det skulle helst ende med, at skolen selv ville fortsætte efter mit projekt."

Birgit Nielsen valgte 10 sange ud, som var gennemgående i projektet:

1. I østen stiger solen op. B.S. Ingemann og C.E.F. Weyse.
 2. Der stode tre skalke. Dansk trad.
 3. Hist hvor vejen slår en bugt. H.C. Andersen og J.C. Gebauer
 4. ... eller også er det lylv! Finn Jørgensen.
-
1. Sølvhvide birkes land. Canadisk kanon.
 2. Kalendervender Tage. Halfdan Rasmussen og Vagn Andersen.
 3. Efterårsvisse. Solveig Gervin-Andersen og Jørgen Artby.
 4. Zebrasamba. Janne Aagaard.
 5. Skal vi ikke være venner. Torben Bunk, Preben Lund og Lars Bonde.
 6. Rapanden Rasmus. Halfdan Rasmussen og Axel Brüel.

Sangene blev indsunget på cd og uddelt til alle klasserne. Det gjorde det muligt for lærerne og børnene at lære sangene, selvom de ikke var nodekyndige. Cd'en blev flittigt brugt i løbet af timerne, enten til at synge med på eller som baggrundsmusik.

Hver mandag i projektføreløbet blev børnene præsenteret for en ny sang. Sangen blev indstuderet af Birgit Nielsen og resten af ugen stod lærerne for den fælles morgensang. Skolen sørgede for, at der blev opsat et lærred til at vise sangene på og et af skolens klaverer fik fast plads i aulaen. Der blev sat forskellige farver tape på gulvet, så børnene vidste, hvor de skulle stå. Med til præsentationen af "ugens sang" var pianisten Allan Dahl Hansen, der samtidig er pianist ved seminariets kor.

Sideløbende med morgensangen på skolen, blev alle sangene indstuderet i flerstemmige arrangementer med seminariets kor. Seminariets linjehold i musik årg. 2005 blev inddraget i projektet. De studerende var med i arbejdet omkring indstudering af sangene på skolen. De arbejdede med iagttagelse af den didaktik, der blev brugt, relaterede det til deres egne didaktiske forståelser og ikke mindst prøvede metoder for indstudering af med hinanden.

Birgit Nielsen:

"Vi skal synge, fordi det giver os glæde og energi. Det gælder om, at eleverne mærker, hvordan det efterhånden bliver lettere at synge, når man gør det hver dag. Ved at synge bruger du dig selv rent fysisk. Kroppen er instrumentet og kroppens dele og funktioner deltager i én samarbejdende proces. Som en studerende så smukt har udtrykt det:

- Mellemgulvet starter vejtrækningens bevægelse og som en energistrøm involverer den hele kroppen. Blodtryk og hjerteslag indretter sig efter sangens puls og rytme. Kroppen kommer i form, tankerne i bevægelse og døre til sindets minder og følelser åbnes på klem. Det at synge, alene eller i flok, er det samme som at åbne sine følelser og give ud af sig selv.

Netop på det emotionelle område har sangen en styrke. Det er via musik og sang, vi kan komme i kontakt med vores inderste følelser. Hvem kender ikke til, hvordan musikken til en film kan bevæge os, eller at vi bliver glade eller triste ved at høre en speciel sang – måske én der fremkalder bestemte stemninger hos os? Ved at synge, hvad enten vi er glade eller kede af det, har vi hver især en mulighed for at udtrykke nogle følelser, der er svære at sætte ord på. Fællesskabet er en anden vigtig del af det at synge. Hvem kender ikke fællessangen fra landskampene i fodbold, hvor alle, uanset stemme, giver sit eget personlige bidrag til fællesskabet. Fornemmelsen af, at vi står sammen, når der synges "Der er et yndigt land". Hvem har ikke følt noget specielt ved at høre eller være en del af dette fællesskab – noget specielt, der ikke altid kan siges med ord?

Man kan så spørge om fodboldstadionerne skal have patent på denne følelse og om "Det er et yndigt land" er den eneste sang, det er nødvendigt at kende?

Det er min overbevisning, at hvis denne følelse af, at være en vigtig del af noget større, kan

sættes ind i folkeskolen, kan det danne basis for den daglige trivsel på skolerne. Hvorfor så ikke bruge morgensangen til dette?

Den sidste ting, jeg vil fremhæve, er vores danske sangskat. Sangene giver os en fantastisk mulighed for at få en fornemmelse af, hvordan Danmark så ud for såvel 10 år som 100 år siden. Hvad var vigtigt? Hvordan levede vi? Hvilke værdier havde vi? etc. Disse sange kan fortælle os noget om vores kulturelle arv, noget eleverne senere kan tage med sig rundt i Danmark og ud i verden. Morgensang kan også være en brugbar metode i forbindelse med integration. Alle får mulighed at tage del i fællesskabet på lige vilkår, samt at lære om det land, de vokser op i. Det kunne jo tænkes, at eleverne med anden etnisk baggrund end dansk, kunne lære de danske børn nogle sange, som fortæller noget om det land, de oprindeligt kommer fra. Der er så mange muligheder. Det er bare om at komme i gang..."

SÅ SYNGER VI

Den første mandag var noget kaotisk. Det tog lang tid inden alle børnene var på plads i aulaen, men lige så langsomt kom koncentrationen i takt med arbejdet med "Zebrasamba". Specielt børnehave- og 2. klasserne var godt forberedte og tingene skred derfor hurtigere frem end planlagt. Hurtigt kom der gang i både sang og samba-bevægelser og efter 15 minutters øvning stod hverken elever eller lærere stille, mens der blev sunget for fuld hals. Nogle af drengene fra 2. klasse sagde efterfølgende spontant, at det havde været rigtig sjovt.

Gennem projektet gik det nemmere og nemmere med at få børnene på plads i aulaen og den *musiske koncentration* var noget, der langsomt men sikkert blev en del af både børn og voksne. Dette gjorde det også meget nemmere at indstudere de sværere sange. Nogle af sangene blev blot sunget igennem. Andre fik en forklaring af rytmisk eller tekstmæssig karakter med undervejs og nogle blev taget op i tværfaglige forløb i klasserne. Forskellige direktionstegn for 'gentagelse', 'sidste gang' og at starte og slutte samtidigt, blev gradvist forklaret for og indøvet med børnene. MEN der var ingen tvivl om, at eleverne synes, det var sjovere at synge end at skulle høre på lange forklaringer og snak.

SANGVALG

Det var intentionen, at børnene skulle stifte bekendtskab med sange fra forskellige genrer, nye og gamle, hvilket også kan ses på repertoirevalget. Et par af lærerne tvivlede dog på, at børnene ville synge de gamle sange og var betænkelige ved, at der var mange sange, børnene ikke kendte. De glædede sig dog selv til at lære nye sange.

Resultatet af arbejdet med det brede sangvalg har bl.a. været, at lærerne er blevet mere opmærksomme på, at meget kan lade sig gøre, hvis det 'serveres på den rigtige tallerken'. Hvis holdningen fra starten er, at det magter vi ikke, er det svært at gennemføre noget som helst. Det gælder med morgensang som med alt andet. Er der derimod ingen tvivl om, at det kan lade sig gøre, smitter det som regel også af. En af lærerne udtalte efterfølgende:

"... man øger det, man allerede har sammen, ved at tilføje noget nyt og ukendt. Normalt vil vi tage de populære sange, børnene kan i forvejen. Jeg var da lidt skeptisk, da jeg så de udvalgte sange med bl.a.: "Der stode tre skalke", men børnene er jo vilde med den! De kan faktisk godt lide, at der bliver taget fat på de gamle sange."

MORGENSANG SOM EN DEL AF SKOLEKULTUREN

Der er ingen tvivl om, at skolen har taget morgensangen til sig. Mange udtalelser fra lærerne som "... børnene synes det er dejligt at gå til morgensang - de glæder sig, elsker at synge sangene på klassen" og "der bliver sunget i grupper af børn på cykelstien om morgenen. Det har en afsmittende effekt på andre, som så også synger med - de får en form for fællesskabsfølelse". Lærernes fornemmelse er, at børnene generelt er glade for at synge. At morgensangen også giver eleverne en god start på dagen kan læses i nedenstående udsagn fra lærernes evaluering af projektet:

"Morgensang er en god opvarmning til dagen.

Nogle af børnene er trætte, når de møder. Det tager lidt lang tid for dem at komme i gang. Det gør det ikke, når de har sunget morgensang. Det er som om, de kommer lidt op i gear og man bliver glad og afslappet. Så er man klar til at gå i gang. Man får en hilsen med på vejen."

Glæden ved at synge har også smittet af på lærerværelset, hvor man ofte "tager hinanden i" at nynne dagens sang. Andre lærere udenfor projektet har udtalt en smule misundelse ved, at morgensangen kun foregår i indskoling og det samme har nogle af de større elever. Måske kan det lade sig gøre at involvere hele skolen på et senere tidspunkt.

Forældrene har også taget godt imod arbejdet. Der er givet ros til lærerne for et godt initiativ og flere har sagt, at børnene synger sangene derhjemme.

Skolens lærere begyndte at se nye muligheder for at udvikle deres eget koncept til fortsættelse af

projektet: "Vi har en gammel tradition med at mødes en gang om måneden til morgensamling, hvor en klasse har noget med, de gerne vil præsentere – det er lige blevet udskudt lidt, da vi nu skal fortsætte morgensangen selv. Vi skal se, om vi kan få det integreret."

KONCERTEN

Birgit Niensens del af projekt MORGENSANG blev rundet af med en stor koncert for skolens lærere, forældre, familie mv. Her skulle alle indskolingsbørn, seminariets kor, de musikstuderende fra linjeholdet samt et lille orkester deltage. De studerende havde skrevet en historie, som skulle binde alle sangene sammen og samtidig skulle de fungere som konferenciers.

Birgit Nielsen:

"Formålet med at få koret med var, at mange af kormedlemmerne ikke har musik som linjefag. Ved at inddrage dem i dette projekt vil de forhåbentligt få øjnene op for, hvad sangen kan bruges til i skolesammenhæng, samt mærke sangglæden hos både børnene og dem selv. Dette kan forhåbentlig medføre, at de som lærere engang vil kunne se de muligheder,

der ligger i at arbejde på denne måde. Ydermere er håbet, at det vil være en stor oplevelse for børnene, at være en del af den flerstemmighed det er, når koret synger med."

Undervejs i projektet havde der været afholdt en logokonkurrence. Det vindende logo blev brugt som forlæg til trykning af en T-shirt til alle børn og voksne, så alle medvirkende kunne stå samlet som en helhed til koncerten og samtidig have et minde.

Det var en kæmpe oplevelse med den summen, energi og koncentration, der var under generalprøverne, hvor de sidste ting blev rettet inden forældre, søskende, familie og kollegaer fyldte aulaen på Skovvangsskolen. Jeg tror tilstrømningen kom bag på alle, for tilskuerne stod på balkonerne i tre etager og fyldte hele aulaen.

Den brusende og boblende fornemmelse af en stor børneflokk, der synger med klare stemmer, er en af de bedste oplevelser, man kan få som musiker og musiklærer. Det var stort!

FREMTIDS MUSIK

Efter projektets afslutning er der blevet samlet op med alle medvirkende – og her er lidt pluk fra evalueringerne:

Børnene:

1. Det bedste var at synge
2. At synge for mor og far
3. God koncert fordi man skulle synge så mange sange. Sjovt
4. Sjovt at synge Zebra fordi vi skulle lave drama
5. Jeg blev genert fordi de klappede så meget
6. Det var sjovt at få en T-shirt
7. Sjovt at gå ind til koncerten
8. Det bedste var koncerten, fordi der var mange mennesker og mine egne forældre var der
9. Mærkeligt at stå overfor så mange mennesker
10. Jeg synes, det var sjovt at være skuespiller
11. Det var sjovt! Men da vi kom til sang nummer 6, da var jeg træt. Der var så mange sange
12. Det var fedt, fordi det var lige som at være til koncert nede i byen.
13. Det var dejligt, for efter koncerten fik man ros
14. Det er godt, når man ser, at folk bliver glade af at høre sangene

Lærerne:

1. Indtryk af at børnene synes det er dejligt at gå til morgensang - de glæder sig og elsker også at synge sangene på klassen
2. Meget ros fra forældrene – godt initiativ, mange af børnene synger sangene derhjemme
3. En forælder havde foreslået at der var forældre kaffe om morgenen, så var der flere der ville komme og deltage i morgensangen
4. Godt med ukendte sange, som de ellers ikke ville have hørt – godt med cd med alle sangene
5. Det sker også at vi går og nynner dagens sang på lærerværelset
6. Børnene synger sangene på fritidshjemmet lige overfor skolen – nogle gange er det sket, at de kommer og er "ved at kaste op" over dagens sang, men to minutter efter løber de rundt på legepladsen og synger sangen for fuld hals

Skolens ledelse:

Det er tydeligt at også ledelsen har lagt mærke til det fællesskab, der er skabt blandt børnene. Skolens pædagogiske leder Jens Gravholt udtaler: "Vi har en oplevelse af, at det er godt for vores indskolingsafdeling. Foruden at registrere ændringer hos børnene har vi også bemærket, at der er

en forældregruppe, der følger morgensangen hver morgen. Det indbefatter, at morgensangen er med til at skabe et rum for dialogen mellem skole og hjem. Et ikke uvæsentligt element i det daglige arbejde med børnene. En anden gevinst ved samlingen hver morgen er, at ledelsen her har mulighed for at give små kollektive beskeder og ikke mindst at blive kendt af såvel elever som forældre. "... og så er det i øvrigt superpositivt at gå en tur på gangen og så pludselig opleve et par drenge fra 1. klasse, der synger "Tingludi tungludi..." slutter Jens Gravholt.

De studerende:

"Vi havde en masse teori bag det at synge. Her kom vi ud i praksis og så hvordan det virkede. Det at se, at projekter fungerer, er vigtigt for os studerende. Vi bliver opmærksomme på mange ting. Mere konkret blev jeg opmærksom på, hvor vigtigt jeg synes morgensang er i folkeskolen. Det giver børn glæde, energi og en god start på dagen. Jeg er selv opvokset med morgensang en gang om ugen (somme tider mere) og kan slet ikke forstå de skoler som har fravalgt det. Men selvfølgelig er det forskelligt, hvor højt musik og morgensang prioriteres på den enkelte skole. ..."

Birgit Nielsen sammenfatter:

"Jeg er ikke i tvivl om, at det at synge giver en særlig form for fællesskab. Der er flere udtalelser om børn, der synger sammen og for hinanden på kryds og tværs af klasser og derhjemme. Afslutningskoncerten var det sted, hvor jeg tror alle, både lærere, elever og forældre virkelig mærkede dette fællesskab. Bare at se eleverne komme marcherende ind 2 og 2 til musikken til "Efterårsvisen" og finde deres plads på scenen udstrålede, hvor stolte og glade de var. Opmærksomheden under koncerten var også i top og tilskuernes stående applaus til sidst var prikken over i'et. Det er min klare fornemmelse at koncerten fik sat et godt punktum for min del af arbejdet, samt blev en flot åbning af en ny tradition på Skovvangskolen"

Hele rapporten vedrørende Birgit Nielsens udviklingsarbejde: "Guld i mund – projekt morgensang" vil være at finde i starten af 2006, på EMU's hjemmeside: www.emu.dk/sem/fag/mus

Henvendelse for yderlig information til Birgit Nielsen
på mail: bi@viauc.dk